

TÁRSADALMI, MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

m. kir. bányatanácsos,

a selmeczbányai m. kir. bányaiskola ügyvezető szaktanára.

Megjelenik: Minden vasárnap.

Előfizetési ára: Egy évre 12 korona.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altsztrajneink számát?

(Folytatás a 839. oldalhoz.)

Wagner Rezső úrnak azt az óhaját, hogy a különböző gyakorlati üzemágakhoz szolgálattételre beosztott bányaiskolai növendékek szigorúan ellenőriztessenek, felügyelet alatt tartassanak és az előírt munka teljesítése tőlük szigorúan megköveteltesék éppúgy feltétlenül osztom, mint azt a kívánságát is, hogy a tanulóknak a munkában való gyakorlati kiképezésére kellő gond fordítassék az üzemzetőségek részéről, — mert csak így tartom lehetők, hogy a leendő altsztrajne, ha majd az iskolát elvégezte s a próbaszolgálati időt is kitöltötte, a reája bízandó munkákat ellenőrizhesse s az alája rendelt munkáscsapatokat, helyesen vezetni s nekik adandó alkalmakkor, kellő útbaigazításokat adni tudjon.

Ama szóba került indítvány, amely *Jónásch Antal* igazgató, osztályelnök úr idevonatkozó javaslatának tárgyalása közben, élénkebb eszmecsereét indított meg, — hogy a vállalatok, ügyesebb, fiatal munkásembereiket saját költségükön küldjék bánya- vagy más hasonló célú iskolákba, — s ez által tegyék lehetővé azt, hogy a bányaiskolák, az

üzemekkel karöltve s egymást támogatva oldhassák meg a szakképzett és praktikus altisztek száma növelésének a problémáját: — szintén nagyon életre valónak és célravezetőnek találok. Legyen szabad idevonatkozólag azonban, az iskolákra felküldendő fiatalok anyagi támogatását illetőleg, egyöntetűséget kérnem, mert ha az egyik vállalat több, a másik vállalat kevesebb, a kincstár esetleg több- vagy kevesebb tanulmányi segítségben, mondjuk ösztöndíjban részesíti neveltjét, — oly bajok fognak mutatkozni, melyek mert irigykedést, vagy egészségtelen versengést okozhatnak, esetleg igen nagy kárára lehetnek az egész ügynek.

Stöhr János úrnak azon indítványát, amely az iskolákra felküldött fiatal emberek anyagi segélyezését bizonyos szerződésileg körvonalozott feltételekhez kívánja kötni, — bár az, a kincstári ösztöndíjak adományozásánál is gyakorlatban van, — nem tartom nagyon szerencsés gondolatnak, — mert: a bányaiskolákra felkerülő fiatalok, akik az anyagi segítség, vagy ösztöndíj, kilátásának behatása alatt, feltétlenül aláírnak bármily nehéz feltételű kötelezvényt, elismervényt, vagy szerződést, ekkor még nincsenek abban a korban, a mikor szerződésük vagy kötelezvényük jogilag is érvényes volna, — s mert, ha a végzett bányatanuló, — szerződésének erkölcsi hatása alatt, az ösztöndíjat vagy anyagi segítséget nyújtott vállalat szolgálatában, csak kényszerűségből marad, e szolgálatban alig van és alig lehet köszönet! — Sokkal szebb és nemesebb, mert emberségesebb és nagylelkűbb *Jónásch Antal* igazgató úr záróindítványa, mely szerint: «Ha minden vállalat küld a bányaiskolákba tanulókat, úgy végzett altisztekben nem lesz hiány, mi mellett teljesen mindegy, ha a maga által, vagy más által taníttatott altisztet alkalmazza.»

Evvel, ha a felvetett eszmék, valósággá válnak egy nagy lépéssel előbbre jutott az altisztképzés és vele a bányaaaltiszi kérdés is, — mi, hogy megtörtént első sorban *Andreics János* k. főbányatanácsos úrnak köszönhető, ki e nagy fontosságú témát felvetette, köszönhető az «Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Salgótarjáni Osztálya»-nak, amely a felvetett témát tárgyalására érdemesítette s köszönhető *Jónásch Antal* igazgató, osztályelnök úrnak, ki az arra vonatkozó tárgyalásokat nemes jóakarattal, meglepő tárgyilagossággal és igaz pártatlansággal a helyes mederbe terelte, a miért őt a magyar bányász- és kohászaltiszti kar minden nemesen gondolkozó tagjának és bányász- és kohászaltisztjeink minden igaz barátjának, őszintén érzett, hálás köszönete illeti. Jó Szerencsét!

Litschauer.

(Vége.)

Prakfalvi vas- és aczélgyár.

(Igló könyve 257—259. oldaláról.)

(Folytatás a 841. oldalhoz.)

Később a durvább vasszerszámok előállítására csökkent ugyan, de a mindenfelé megnyílt vasútak lehetővé tették, hogy hengerelt vasat, vaspléhet és vasöntvényeket szállíthatott a gyár nemcsak az ország legtávolabbi vidékeire, hanem Romániába, sőt Oroszországba is. Ezeket a piacokat meg is tartotta mindaddig, míg a hazai és osztrák vasművek a gyártás olcsóbbá tételét a Bessemer- és Martin-féle kohókkal el nem érték. A prakfalvi gyár is sietett meghonosítani a gyártás ezen módját s ezután már vasöntvényeket, szürke-öntvényeket, sőt aczél-öntvényt is állított elő e különleges módon s azok kitűnő minőségük miatt a külföldön is keresetté lettek.

A magyar állam vasúti szerszámait, különösen pedig a préselt aczéllapátokat a 80-as évekig a külföld szállította, de azóta a prakfalvi gyár az egyedüli szállítója e szerszámoknak. De készít a gyár mindenféle vasöntvényt, u. m.: vasútfelszerelési tárgyakat, kemény-, tüzetálló- és díszöntvényeket, ágyugolyókat, kályhákat, ekevasakat és gépalkotórészeket; készít: házi- és vagonfedeleket, hordozható házakat, melyek nemcsak Európa minden országában keresettek, de a tengeren túl is kelendő árúak.

A gyár, üzemét egészen a 70-es évekig angol mintára rendezte be, ennél fogva a gyár munkaképessége csak egyes tárgyaknak nagy tömegben előállítására koncentrált. Innen kezdve azonban a gyártmányok különféleségét kezdte kultiválni, miért más gyárak ki is gúnyolták, de az idő igazat adott a prakfalvi gyár vezetőségének abban, hogy egy aránylag kis gyár csak úgy képes versenyképességét megtartani, ha munkaképességét sokoldaluan fejti ki.

Hiszen a szállítás nehézségeivel is kellett küzdeni a gyárnak addig, míg végre a Gölnicz-völgy vasútja megnyílt. A gyár életében jó és rossz viszonyok épp úgy váltakoztak, mint máshol; de a vezetőség gondos körütekintése miatt mindig elkerülte a nagyobb csapást. Így a vasútépítések lázas korszakában a vasszerkezetek és a vasúti vashidak szállításának elvállalásával oly forgalmat teremtett, hogy az 1873-iki nagy krach, mely több hazai vasművet tönkre tett, a prakfalvi gyárat alig érintette. Nem spekulált a gyár természetellenes konjunkturákra s ezért képes volt arra is, hogy a gyenge üzleti években nagy befektetéssel az ukhaczius ágyuk gyártásával a munkásnépnek bőséges foglalkozást adhatott s nem volt kénytelen üzemét csökkenteni. Természetes dolog, hogy a munkásnép keresethez jutván, kivándorlásra nem is gondolt s az utolsó 40 év alatt a munkaerő emiatt gyarapodott.

Produktumaival részt vett a gyár számtalan kiállításon s mindannyiszor a legteljesebb elismeréssel, a legelső díjakat kapta: sőt a

szakavatott vezetésért a gyár igazgatója a legfelsőbb jutalmat is megkapta, amennyiben, Ő felsége, a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Hazánk e legrégibb vasgyára az újabb időben új alapokra fektetve folytatja üzemét. A múlt évben ugyanis a Schmidt és társai bécsi czég vette át a gyárat s azt részvénytársasági alapon igyekszik fejleszteni. A cél az, hogy az aczélgyártást minél inkább fokozza. E célból most épültek a Martin-féle aczélöntő kemenczék s, ha a gépeket is fokozatosan fejlesztik lehet reményleni, hogy az új czég a gyárat új berendezéssel ellátva, oly ipartelepét létesít, mely hazai vasiparunk lézágpótlója lesz.

Az új vezetőség elve ugyanis a teljes gyakorlatiasság; célja oly ipartermékek előállítása, melyek még hazánkban nem gyártatnak, vagy ha igenis de oly csekély mennyiségben, hogy azok a szükségletet nem fedezik. Ez elv által vezéreltetve, e cél felé haladva, a gyár szép jövő előtt áll s talán hivatását, hogy a hanyatló szepességi vasipart fellendíti, már a közel jövőben be is válthatja.

A gyár, amint említettük, a múlt évben részvénytársasággá alakult, melynek élén Gróf Csáky László, mint elnök áll; elnökigazgató: Rosenthal Hugó, kereskedelmi igazgató: Pirkner Konrád, üzemigazgató: Pavelcyk Tamás, czégfőnök: Schmidt Rezső és társai, mind oly egyének, kiknek neve a hazai és külföldi gyáripar terén általánosan ismert és tisztelt s már maga ez a vezetőség elég garancia arra, hogy a prakfalvi vas- és aczélgyár régi jó hírét nem csak megőrizni, de azt öregbiteni is képes lesz.

(Vége.)

A szénpor veszedelmet okozó szereplése leküzdésének kérdéséhez.

Raue-Weissenstein, bányagondnok cikke a «Der Bergbau» 1909. évi 25. számában

Általános elvül az van elfogadva, hogy a szénpor veszedelmet okozó szereplését, locsolással és permetezéssel le lehet küzdeni; vannak azonban oly szakemberek is, akik a permetezést nem tartják elegendő védő eszközhöz azt állítván, hogy a locsolással és permetezéssel a szénport nem lehet elegendő módon átnedvesíteni. A szénpor átnedvesítés útján való tökéletes lekötését a Warmbt-féle vizetporlasztó (kapható E. Hese magánmérnöknel Beuthen-ben) teljes mértékben megoldotta.

A szóban forgó porlasztó két egymáshoz 45° szög alatt állított s egymással szorosan összekapcsolt csapos csőkeresztből áll, melynek egyik (felső) csavaros végéhez a szélvezeték, másik (alsó) csavaros végéhez a vízvezeték kell hozzákötni. Erre a vízvezető csődarabnak csapját úgy kell beállítani, hogy abból ne cseppekben, hanem vékony fonal alakjában folyjon ki a víz. A mint a szélvezeték csapját anynyira felnyitják, hogy a nyomott levegő kitóduló sugara, a víz fonalát eleendőképpen szétporlaszthatja, már is anynyi párárt és vízpernyét lehet előállítani, hogy még erősebb levegő-áramlásban 30—40 m hosszúságban és kettős vágányszélességű vágatokban és síklókban is kellő nedvességgel terheltessek a bányá szénporos levegője. A porlasztó kellő hatással való működésére nagy jelentősége van a két cső szájnnyílásai egymáshoz való helyzetének. A vízetadó cső, a szélvezeték csővének szájnnyílását anynyira el kell, hogy földje, hogy a nyomott levegőnek a szélvezetékéből előtóduló sugarát a vízetadó cső falazata szétszakítsa úgy, hogy az a vízfonalat jóformán szívó módon találja. A kezdetben igen vékony vízszugár lassanként anynyira kiszélesedik, hogy a porlasztótól 6—8 m távolságban, a kettős vágányú szállító pályát, már egészen bépermetezi. Hogy az ekként keletkezett párák a szénporrobbanások keletkezésének alapfeltételét alkotó szénporzemecskéknak a bányá levegő-áramlásában való tovább lebegését meg nem akadályozzák, alig képzelhető el, — mert nem híhető, hogy a bányá permetezés által át- meg átmedvesített atmoszférájában, egyetlen parányi porszemecske is szárazon és így lebegésben maradjon.

Miután a víz-porlasztó, beállításán kívül, másnemű kiszolgálást nem kíván, a kérdéses vágat-, folyosó-, síkló-, fejtő-műhely-részletet állandóan ellátja porlasztott vízpárával úgy, hogy az oldalak és az ácsolat csakhamar átmedvesednek. A pára és köd, a szálban álló szén likacsba, repedéseibe, szakadékaiba, s válólappaiba behatolva, a szénporoknak a vajú-, fúró- vagy réselő-munka közben való képződését is megakadályozza, vagy legalább is jelentékeny módon csökkenti. Az egyébként, a munkahelyeken összegyülemkező szénpor, amely nem elég finomszemű ahhoz, hogy a bányá levegőjében lebegessen, de azért a szénporrobbanások tovább-terjedését a bányá biztonságának nagy veszedelmére mégis igen hathatósan elősegítheti, a porlasztott vízből képződött ködszerű párában átmedvesedve, mihamarább iszappá változik s lekötve van. A párává szétporlasztott vízzel való permetezésnek, a fecskendezés és locsolás útján való porlekötés fölött való fölényét itt lehet leginkább konstatálni, mert míg a fecskendezés és közönséges módon végzett permetezés a szénporlerakódásoknak, többnyire csak a felületét éri s így csak felületesen medvesíti meg, míg az alul fekvő portömegek szárazak maradnak és hírtelen levegőáramlások által felkavarva, szénporrobbanások okozói és gázrobbanások tovább-elvívói

lehetnek, — addig a párává szétporlasztott permetező víz, mely kőd alakjában a bányá-üregeket huzamosabb ideig ellepi, a szénpor leülepedett rétegeit is át- meg át-járja és tökéletesen átnedvesítve, megköti. A vízporlasztó szakadátlan üzemének főelőnye az, hogy a szénpor beszáradásának a lehetősége ki van zárva még a bányamívelés-munkák szünetei alatt is. Minden munkaszakasz elején portól-mentes munkahelyet talál a munkás még akkor is, ha oda, hosszabb pihenő- idő múltán érkezik.

Warmbt vízporlasztója beszerzés- és telepítés-költségei csak igen kevéssel lépik át a közönséges vízzel-permetezőnek beépítése költségeit, — ami mellett még azt is figyelembe kell venni, hogy míg a vízporlasztó csupán 10—20 mm-es levegő-csővezetékét és a nyomott levegőnek az előállítására nagyon kis erőt s jóformán mi kiszolgálást sem követel meg, addig a vízzel való közönséges permetezés, meszszi- ré szétágazódó vízvezetékét és a fecskendező csöveket kezelő nagy munkásszemélyzetet követel meg.

Igaz, hogy hibái is vannak a Warmbt-rendszernek, amelyek között a nyomott levegőnek kiáramlásával járó, nem éppen kellemes sívító hang és azon körülmény említendő meg, hogy a vízpárával állandóan telített levegőben a mécsesek világító ereje gyenge. Ha az utolsó víz- szórókat nem a vājóvégek és munkahelyek közvetlen közelében építik be, a sívító-hang zavaró hatása csökken; ha a lámpákat reflek- torokkal és ezek elé helyezett lencsékkel szerelik fel, a láng csökken- tett világító képességét korrigálni lehet.

Bányamívelés.

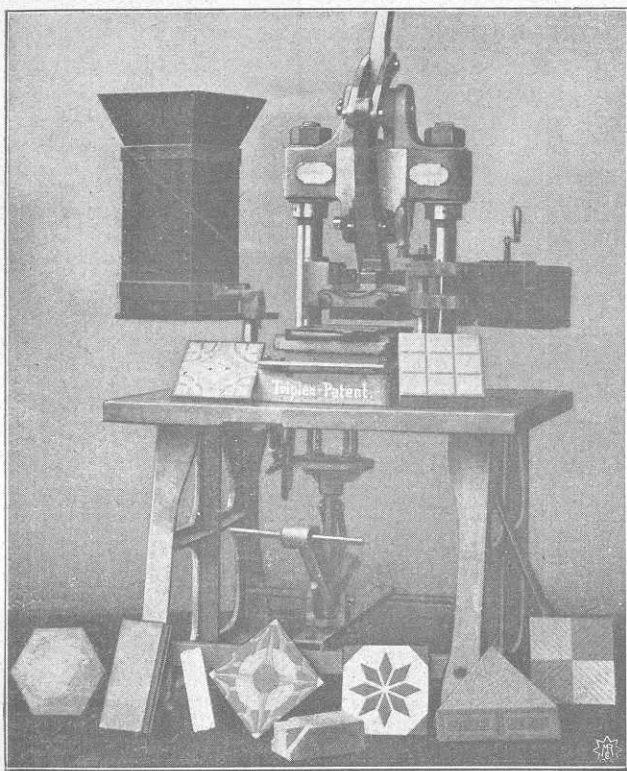
Szállító-kötelet kenő-szerkezet. A szállítókötelet kenő szerkezet főalkotórészét képező szilárdan álló fazékszerű edény s, az ehhez tartozó fűvókakészülék kiegészítésére, kapcsoló tömlő szolgál. Az edény a nyomott levzögőnek a vezetékéhez van hozzákapcsolva, a kenőszernek a felvételére szolgál, ami már egyszer használt gépolaj is lehet. A fűvókakészülékhez két kötélvezeték és a fűvóka-feje van hozzáerősítve. Utób- biből hat fűvónyílás vezet a szerkezetnek a belseje felé. A kötélvezetők és a fűvókas-fej csuklókon mozoghatók, hogy felnyithatók és ha a

szállító-kötél közibük be van állítva, lezárhatók legyenek. A fűvókakészüléket, használása helyén, illetőleg az akna vezető léczzeinek megszakítás-pontján csavarosan felerősítik. A kapcsoló tömlő, közönséges spiráltömlőnél nem egyéb és úgy van szerelve, hogy hamarosan használatba vehető, illetve az olajtartót a fűvókakészülékkel, igen rövid időben összekapcsolhassa. A mint az edény kenőolajjal meg van töltve, a fűvókakészülék csavarosan fel van erősítve, a tömlő be van akasztva és a nyomás alatt álló levegő vezetékének csapja meg van nyitva, a kenésre kerülő szállítókötelet 6—8 m másodpercenként való sebességgel a készüléken áthúzzák, ami közben a kenő-olaj fecskendező sugarainak erősségét, szabályozó-csappal, szabályozzák. Az egyenként 700 m hosszú két kötélszárnak a kenése 20 perc alatt feltétlenül megtörténik. Más kötélenő-módok használása mellett, ugyane munka legalább is 6—8 órányi időt vesz igénybe. *Br.* (28.)

Építészet.

Padozat- és fal-burkoló czementlapok készítése, Dr. Gaspary módszere szerint (Egy képpel a szöveg között). A szakemberek már régóta érdeklődnek a padozat- és falburkoló-lemezeknek czémentből való készítése iránt és méltán, mert a czémentlemez, mely már a levegőn egyszerűen megszárítva megmerevedik, és égetést nem kíván, igen könnyen és ekzakt módon előállítható. Régebben a czément-lemezeket mintakeretekben, döngöléssel állították elő, felületüket festék-porral behintették és vasvonalzóval lesimították. Az ekként felhordott vékony festék-réteg azonban igen hamar lekopott. A «Leipziger Cementindustrie, Dr. Gaspary Co» czég (Markranstädt bei Leipzig) sajtoltva gyártja a padozat- és fal-burkoló-czémentlapokat s ujszerű módszerével a régebbi gyártás-módot jóformán egészen leszorította a használás teréről. E czémentlapok nagybárra két rétegből, még pedig egy durvább-szemű hátsó s egy finomszemű, többnyire színezett, néha mintázott felső rétegből áll. A hátsó durvább réteg, 25 mm lemezvastagságig, 1 r. czémentből és 3 r. homokból, — 25 mm-nél vastagabb padozat-burkoló czémentlapoknál 1 r. czémentből, 3—5 r. homokból áll. A felső réteg keverés-összetétele, szilárdabb utcaburkoló-czément-lapok számára: 1 r. czément, 1—3 r. finomabb homok és aprószemű granit bazalt-, stb. kötőrecsből áll. Diszesebb czémentlapok felső réteget, földfestékből, esetleg kémiailag előállított festékanyagokból és a festőszer 3—15-szörösének megfelelő portlandczément keverékéből állítják elő. Maga a gyártás, a külön e célra rendelt könyökemelés-sajtolóban történik, amelyet a Dr. Gaspary-czég «Tripleksz»-sajtoló név alatt hoz a forgalomba s, melyet

a becsatolt rajzban van alkalmunk az érdeklődőknek bemutatni. A gép főalkotó-részét az asztal képezi, melynek asztallapján, vezetékek között eltolható fel- és le-mozgatható fenék-lappal bíró mintázó-szekrény toltató előre s hátra, hogy ez által váltakozva megtölthető, s a sajtólónak a hatása alá helyezhető legyen. A többnyire négyszög alakú mintázó szekrénynek fenekén, az öntött vasból készült anyagmintató-fekszik, a melynek esetleges mintázata kiemelkedő vonalás-bordázat módjára van kiképezve. A sajtoló-mechanizmushoz nyomó-tábla van erősítve, mely sajtoló-munka-közben, a mintázó-szekrénybe behelyezkedik. A készre

sajtolt cémentlapot, a lábbal mozgatott emelő, nyomja ki a mintázó szekrényből. Ha egyszerű oly cémentlapnak a készítése képezi a munka feladatát, amely vörös felső és durvaszemű hátsó-rétegből áll a következő módon járnak el: A száraz, tisztára letörölgetett anyagmintatólapra, mely a mintázó szekrényben fekszik, mechanikai festékszitával, kellő mennyiségű s vasoksziddal (vörös festék) igen jól összekevert cémentet szórnak fel. A szórószerkezet akként van megkonstruálva, hogy segítségével, a festéket, szórás közben, tetszőleges rétegmagassággal pontosan bemérni lehessen. Erre az asztalra forgathatólag szerelt habarcszöltő-

vel, az önműködő módon bemért hátsó-töltőanyagot a mintázó-szekrénybe feladják. A munkás a mintázó-szekrényt erre, vezetőkei között, a sajtoló alá tolja, lenyomja a kéziemelőt s újra megemeli, a mintázó-szekrényt előre húzza s végre a kész czémentlapot a gépből kiemeli. Miután a kész czémentlapnak felül-fekvő hátsó-lapjára vasbádóg alátétlapot fektetett, két keze közé fogja az anyamintatőlapot, az ezen fekvő czémentlapot és a rája helyezett alátétlapot azért, hogy az egészet szabadon megfordíthassa s az anyamintatőlapot a czémentlapról leemelhesse. A kész czémentlapok teljes kötésükig, polczokra rakva maradnak, minek megtörténte s vízzel való igen egyszerű kezelés után, a gyártóhelyiségből elvihetők és a tárolókban elhelyezhetők. Ha többszínű és mintázott czémentlapokat akarunk készíteni, a festékretegeket nem mekhanikai, hanem kézi szitákkal hordják fel úgy, hogy felálló sárgaréz-mintakereteket állítanak a mintázó-szekrénybe s ezek egyes rekeszeit a felhordandó színekhez alkalmazkodva, hol letakarják, hol fedetlenül hagyják. Természetes dolog, hogy a czémentlapok vastagságát, nagyságát és alakját tetszőleges módon lehet megszabni. A czémentlapok az agyagból égetett padozat-lapoknál erősebbek, mert lökés és ütődés ellen sokkal érzéketlenebbek ezeknél. A gép kézi munkára van szerelve s egy munkás testi erejéhez van szabva. Egy munkás naponként átlag 350 darab egyszínű czémentlapot gyárthat, amelyek együttes előállítás-költsége átlag 6 K 60 fillér körül van. Megfelelő mintázó-szekrényekben profilozott falléczetek, sarok darabokat, stb. lehet a «Tripleksz»-szel előállítani. Érdeklődőknek, közelebbi felvilágosítással szívesen rendelkezésre áll a «Leipziger Cementindustrie Dr. Gasparý & Co» cég Markranstädt-ben, Leipzig mellett.

Tekhnologia.

A «Perkeo» tűzoltókészülékét a budapesti Geittner és Rausch cég, amely ezt az állítólag magyar gyártmányú a Magyar fémlemez-
ipar Rt. által gyártott, a «Magyar Kereskedők Lapja» értesülése szerint a valóságban azonban Salzkottenben (Németországban) készülő apparátust forgalomba hozza, július 17-én nyilvános próbán bemutatta a székesfővárosi tűzoltó-gyakorlótéren. A próba, amelynek a cég elég hangos reklámot csapott, határozott fiaskóval járt. A nyers fából rakott alig meggyuladt máglyarakás tűzének elfojtása teljes 8 perczig tartott és még akkor is a máglya széthányásánál izzó zsarátnok maradt. A mintegy $1\frac{1}{4}$ m² területű, elég sekély pléhszelenczében meggyújtott benzín eloltása meg éppen 10 perczet vett igénybe. Oltás közben az égő benzín az edényen kívülre locsolódott, ami magában elég nagy

baj; de még nagyobb hátrány, hogy a tűz elfojtásához az oltóanyag-nak olyan aránytalan nagy mennyiségére volt szükség, hogy a jelen-volt szakértők véleménye szerint nagyobb benzintüznél ki van zárva, hogy a készüléket eredménnyel lehessen használni. A *Perkeo* különben azon az elméleten alapul, hogy minden tűz elalszik, ha a levegőtől elzárjuk és ezért édesgyökéroldatból és többféle sók oldatából készíti az oltóanyagot. Ennek a szerves anyagokat tartalmazó oltóanyag-nak, amely friss állapotában a tüzzel érintkezve, sűrű habot alkot, amely — bár lassan, — de mégis elborítja az égő fölületet és így a tüzet elfojtja, az a végtelenül nagy hibája, hogy néhány hónap alatt vegyi bomlásra megy keresztül és így nem csekély annak a valószínűsége, hogy a készülék épen, amikor oltani kellene vele, fölmondja a szolgálatot. *Mk.* (30.)

Közgazdaság.

Hírek. A Salgótarjáni papírok áremelkedése. A bécsi tőzsde f. hó 17. délután óta feltűnően favorizálja a Salgótarjáni Kőszénbánya részvényeit. Ezek a papírok, melyek már az előző napi utótőzsdén 596-ról 602-ig emelkedtek, Budapesten 608-ig, Bécsben pedig 609-ig drágultak. Ezeknél a kurzusoknál jelentkezett csak némi áru, amely a kurzust 606-ig leszorította. A részvényt zárlatkor ennél az árfolyam-nál erősen keresték. *Et.* (221.)

Közgyűlések. Az Una faipar r.-t. 1902-ben alakult meg 500.000 korona alaptőkével. Az alaptőkéből azonban mindeztideig csak 300.000 koronát fizettek be a részvényesek. Úgy látszik most újabb befektetéseket eszközöl a társaság s pénzre van szüksége, mert október 2-ára rendkívüli közgyűlésre hívta össze részvényeseit. A közgyűlés napirendjén pedig a »befizetés a részvényekre« szerepel. A társaság 1906-ban 23.644, 1907-ben pedig 66.400 korona nyereséget ért el a 300.000 korona alaptőke mellett. *Et.* (220.)

Osztalékok. Az aranybánya osztaléka. A Harkortsche Bergwerke góthai cég, amelynek tulajdonát képezi a Rudai tizenkét apostol aranybánya részvénytársaság, elhatározta, hogy az 1908—1909. üzletévre 7% osztalékot fog fizetni. Itt említjük meg, hogy a társaság magyarországi üzlete az idén nem oly kedvező, mint az előző évi, mert a sokáig húzódó sztrájk miatt az aranytermelés szünetelt s így a termelés eredményei nem fogják megközelíteni a múlt évi eredményeket. *Et.* (221.)

Piaczi és üzleti hírek. Vaspiaicz. A vaspiaiczon az üzletmenet nagyon csendes. A forgalom sem nem emelkedett, sem nem kisebbedett a hét folyamán és előreláthatólag változás nem is igen lesz addig, míg azok a bőséges raktárkészletek, amelyek az egyes vasat feldolgozó iparvállalatoknál és a vaskereskedőknél felhalmozódtak, alaposan meg nem fogynak. Erre a mai csekély fogyasztás mellett hamarosan nincs kilátás. A gyáraknál nagyobb megrendelésállomány már

azért sem gyűlhet össze, mert a beérkező részletezéseket igyekeznek a leggyorsabb tempóban leszállítani. A legtöbb vasat feldolgozó vállalatnak nagyon kevés a munkája, ami természetesen szintén bénítólag hat a vasanyagok forgalmára. *Mk.* (38.) — **Az amerikai vaspiacsról.** Newyorkból jelentik: Az Iron Age szaklap írja heti jelentésében a következőt: A legjelentősebb mozanat az, hogy 250 000 tonna sint vásároltak meg. Felsőépítkező anyagból élénk az üzlet. A tömbökből Csikágóban csekély a készlet. A keleti kohók a nyugatiaknak aczélt adtak el, míg a part mentén lakó gyárosok aczélbehozatal ügyében folytatnak tárgyalást. Építőaczélból jelentékeny megrendelés történt. Az ár $1\frac{1}{2}$ dollárral emelkedik. A kohók most $18\frac{1}{2}$ dollárt követelnek. Hírlik, hogy a külföldről bázikus nyersvasban ajánlat érkezett. A vasnak az ára megközelíti az előbb említett árat. Azt mondják továbbá, hogy középbourough-vasat kis haszonnal kínálták. Import-szállítás áll küszöbön. *Bp.* (220.) — **Nyersvas.** A glasgowi piacon a héten nagyobb áringadozások voltak. Szerdán a 3. számú Middlesborough-warransok $50/10\frac{1}{2}$ -re hanyatlottak, később ismét emelkedtek és alig maradt a jegyzés a múlt heti mögött. Hír szerint Amerika a napokban 3500 tonna aczélhulladékot vásárolt és további nagy mennyiségekre tárgyalnak. Middlesboroughban az irányzat szilárd és különösen a hematitét emelkedett. *Mk.* (38.)

Fémpiacz. Fémárak. *London*, szept. 17. *Réz*, csili 58'17, három óra 59'15, selected 62, elektrolit 60 font. *On*, prompt 137'5, határ-időre 138'10 font. *Ólom*, spanyol 12'13, angol 13 font. *Antimon*, 29 font. *Aluminium* 69 font. *Mk.* (38.)

Petróleumpiacz. A petróleum-árak felemelése. A petróleum-finomítók Bécsben tartott értekezlete a belföldi árakat métermázsánsként 1 K-val újból felemelte. Tudvalevőleg augusztus végén a petróleum ára 22 K-ról 23 K-ra lett felemelve és a mostani 24 K ár megfelel annak a nivónak, melyre a petróleum augusztusban, a kartel feloszlása után. viszszaesett. *Mk.* (38.) — **Osztrák-amerikai petróleum-háború.** Az osztrák petróleum-finomítók Bécsben értekezletet tartottak, melyen a kiviteli üzlet eshetőségeivel foglalkoztak, arra való tekintettel, hogy Hamburgban újra leszállították az amerikai petróleum árát. Az osztrák petróleum-ekszportőrök ehhez mérten elfogadják az amerikai versenyt és a finomítók e célra megfelelő mennyiségű ekszport-árút bocsátanak rendelkezésre. *Mk.* (38.)

Statisztika. Magyarország köszénkivitele Szerbiába. Óriási köszénbehozatalunk mellett a szomszéd államokba irányuló szénkivitelünk évről-évre jelentős emelkedést mutat. Így Szerbiába, Magyarországból és Ausztriából 103 004 q szén ment ki 235.921 dinár értékben. (1 dinár à 100 para = 0 K 95 fillér.) Az előző évben a kivitel megfelelő számadatai: 69.396 q, 188.596 dinár érték. Brikettet Magyarországból és Ausztriából 3798 q-t vittek be Szerbiába 18.104 dinár értékben (az előző évben 319 q-t, 880 dinár értékkel). *Bp.* (37.) — **Transzvál aranytermelése.** A transzváli bányakerületben egyesített bányákban augusztusban 590.924 uncia aranyat termeltek 2,510.086 font sterling értékben, júliusban 599.078 unciát 2,544.722 font értékben. A külső területen 20.613 unciát 87 560 font értékben, júliusban 21.716 unciát 92 243 font értékben. A bányában beosztott benszülött munkások száma 10.089, kilépett 12.642, egyenlegképpen 146 921 munkás dolgozott *Bp.* (216.)

HIREK

Személyi hírek.

Nyugdíjazás. A pénzügyministerium vezetésével megbízott m. kir. minis-
terelnök **Tirscher József** m. kir. bányatanácsost, a szélaknai m. kir. bányamér-
nökség vezetőjét saját kérelmére 42 évi szolgálata után nyugalomba helyezte. (Pm.
95.387, Selmeczi bányáig. 3319. sz. a.)

Lemondás. **Dr. Berzsényi István** m. kir. műtőorvos, akit csak a múlt
hónapban neveztek ki Selmeczbányára, a múlt héten beadta lemondását. *Sh.* (39.)

Halálozás. **Vilt Vilmos** a Rimamurány-Salgótarjáni vasmű r.-t. köztisz-
teletben állott főpénztárosa, e hó 18-án elhunyt Budapesten. *Et.* (223)

Híradások.

Kupecz Ödön emlékezete. Kupecz Ödön elhunyt államtitkár
lelkiüdvéért a budai kapuczinusok templomában f. hó 17-én délelőtt
10 órakor gyászmise volt. A templomot erre az alkalomra gyászpom-
pába vonták. A feketével bevont padosorokban foglalt helyet az özvegy,
a családtagok és a pénzügyministerium küldöttsége. A gyászistentisz-
teletet Bruha Sebestyén házfőnök mondotta nagy segédlettel. *Et.* (220.)

A rozsnói bányászati előmunkás és altiszti iskola megnyitása.
Az iskolát az „*Országos bányászat és kohászati egyesület*“ *Borsod-
Gömöri osztálya* létesítette *Rozsnyon*. Az iskola ünnepélyes megnyi-
tása a múlt héten volt s ez alkalomból az «Országos bányászati és
kohászati egyesület» Borsod-Gömöri osztálya rendkívüli ünnepi köz-
gyűlést tartott *Rozsnyon*. Az iskola megnyitásáról és a közgyűlésről a
következőket jelentik: *Branszky* Vendel bányatanácsos alelnök nyitotta
meg a városháza nagytermében a közgyűlést, melegen üdvözölve úgy
a megjelent tagokat, mint a Rozsnó város képviselőit. Megjelent
dr. Pósch József polgármestert, Feymann László városi tanácsost és a
többi, a város előkelő társadalmából megjelent vendégeket. Az elnöki
megnyitó után a bányaiskolaügyi bizottság jelentését olvasták föl és
vették tudomásul. Majd *Lajos Győzőt*, az új iskola igazgatóját mutat-
ták be. — A közgyűlést ezután a rozsnói állami elemi iskolában, ahol
a tanítás lesz — folytatták. Itt *Czerminger Alfréd* m. kir. főbánya-
biztos a bányaiskolák fejlesztéséről alapos tanulmányra valló felolvasást
tartott s ennek keretében megemlékezett a most megnyitott rozsnói
bányaiskola keletkezéséről és alapozásáról. Pósch József dr. polgár-
mester adta át az iskola részére a város részéről az elemi iskola helyi-

segeit, mire Branszky Vendel bányatanácsos az intézetet megnyitottnak jelentette ki. Lajos Győző igazgató-tanár szép szavakban fejezte ki köszönetét a közgyűlésnek a belé helyezett bizalomért, amely az iskola vezetését reá bízta s az iskola növendékeihez — már 18-an jelentkeztek — lelkesítő szavakat intézve, vette át az intézet vezetését. Az ünnepélyes megnyitás ezzel véget ért. A közgyűlés tagjai és vendégei részére este bankett volt az urikaszinóban. *Bb.* (38.)

A Brennbergi köszénbánya részvénytársaság és Sopron város.

Sopron városnak tudvalevőleg értékes barnaszéntelegei vannak *Brennberg* község határában, amelyet a *Brennbergi köszénbánya részvénytársaság* bérel. A város brennbergi bányabizottsága legutóbb tartott ülésén foglalkozott a társaság egy kérelmével, amelyben a szerződés egyik pontjának be nem tartása miatt haladékot kér. A társaságot ugyanis ez a pont arra kötelezi, hogy 1909. október hó elsejéig 80.000 koronát fordítson szénkutatási célra. A kedvezőtlen anyagi viszonyok miatt a vállalat a 80.000 koronás beruházásra haladékot kér decz. 31-ig. A bizottság hosszszas vita után megadta a halasztást, de csak azzal a feltétellel, hogy a vállalat ezen idő alatt tartozik minden métermázsa köszén után, tekintet nélkül arra, hogy azt a régi, vagy az újonnan feltárt rétegekből aknázták-e 5 fillért fizetni. *Et.* (222.)

Kincstári vasbánya Offenbányán. Offenbánya határában 60—70 % vasat tartalmazó s nagy mennyiségben előforduló vasérczet tártak fel s mint értesülünk, a kincstár rendszeres üzemet létesít. *Ab.* (38.)

A Szápári köszénbánya ügyei. A Szápári köszénbánya részvénytársaság, amely 1906-ban alakult Herzfeld Frigyes vezetésével, állandó nehézségekkel küzd és még mindig nem jutott abba a helyzetbe, hogy üzemet megkezdhesse. A legnagyobb baj az, hogy a bánya messze esik vasúti állomástól, bányavasúlja nincsen s újban teherautomobilokkal kísérleteznek a szállítás lebonyolítására. A munkálatokat nemrég az nehezítette meg, hogy az egyik szintet elöntötte a víz. *Et.* (221.)

Vegyes hírek. A Hitelbank mint szénszállító. Szeged városa pályázatot hirdetett a városi vízmű, szivattyú és fertőtlenítő telepek, gőzfürdő és vágóhidhoz 1909. július 1-től 1912. június 30-áig szükséges mintegy 102.000 q diószén és 12.000 q kockaszén szállítására. A legkedvezőbb ajánlat folytat a szállítást a Magyar Általános Hitelbank nyerte el, amely a lupényi diószén 2.85 korona, a kockaszén 3 koronájával szállítja 100 kilónkint. Az összállítás értéke 326.700 K-át tesz. *Et.* (220.) — **Egy gramm tiszta rádium.** Prágából jelentik: St Joachimsthalból, az egyetlen helyről, ahol eddig rádiumot találtak, a napokban egy gramm rádiumot küldenek a bécsi földmívelésügyi ministeriumba. Körülbelül másfél évig fáradoztak a joachimsthal művekben, míg enynyi tiszta rádiumot szereztek. A földmívelésügyi minister tudományos czélokra fogja kiadni a rádiumot. A ritka fémnek, amelyet nem kaphatni sehol sem, több százezer korona az értéke. *Et.* (220.) — **Az arubrdányai m. kir. bányabiztosság** a következő hirdetést teszi közzé: 22135. 3813/1909. Alulírott m. kir. bányabiztosság a Verespatak községben Lety hegyben bányászó «Lety Szt.-József baia mare Toczesil János és György» czégü

bányatársulat igazgatójának Bokanits György verespataki lakosnak folyó évi 3813. sz. a. érkezett kérelmére az általános bányatörvény 149. §-a alapján jelen hirdetés-sel rendkívüli társgyűlést hív egybe. Ezen társgyűlés. Abrudbányán a kir. bányabiztosság hivatalos helyiségében 1909. évi október hó 18-án d. e. 10 órakor kezdődően fog megtartatni, melyre a bányabiztosság a társulat részvényeseit s azok esetleges jogutódjait oly értesítéssel hívja meg, hogy a társgyűlésen ki-ki csak személyesen vagy törvényes meghatalmazottja ulján élhet az általános bányatörvény 153 §-a értelmében a szavazás jogával. Megjelent résztérsarsak által hozott határozatok kibatnak a távolmaradottak jogaira is. A társgyűlés tárgyai: 1. Számvizsgáló bizottság jegyzőkönyvének betérjesztése és az abban foglalt jelentés fölött való határozás. 2. A társulatot terhelő adósságok törlesztése. 3. Bánya műveltetése. 4. Indítványok. Abrudbánya, 1909. szeptember hó 10-én. A m. kir. bányabiztosság (Budapesti Közl. 212. sz.) — **A Rónay szabadalma szerint végzett brikettezés** czéljaira jelenleg Angolországban új és nagy telepet létesítenek, a fellaláló személyes vezetés és ellenőrzés mellett. A társaság Magyarországon legközelebb megindítja üzemeit. *Um.* (25.) — **Új fémárúgyár Pozsonyban.** Carl Zeyen & Cie németországi fémárúgyári czég Pozsonyban egy nagyobb szabásu fémárúgyárt akar létesíteni, mely Martin-aczel késeket, villákat, kanalakat és egyébféle fémárúkat fog gyártani. — **Adriai villámossági r.-t.** czég alatt új részvénytársaságot alapított Fiumében a Párisban júliusban alakult Tenger melléki társaság hidroelektrikus művekre. Az Ottocsác melletti Gacska folyó vízerejének kihasználására alakult részvénytársaság alapítókéje 4 millió K (800 drb 500 K-ás részvény), amely alapítóket legközelebb 10 millió K-ra emelik. Megállapodás létesült egy párisi bankcsoporttal, amely 20 millió K kötvényt vesz át a társaságtól. Az új részvénytársaság kormánybiztosa Ary Pál dr. keresk. ministeri osztálytanácsos, az igazgatóság tagjai: Seyrig Forel, Soener Miklós és Hulmos Károly; a felügyelő-bizottság tagjai: Zichy Béla gróf, Rybar osztr. reichsrathi képviselő és Bloch Jakab (Páris). *Mk.* (38.)

Hírek a külföldről. A nyersolaj-ipar helyzetének javítását czélzó intézkedéseket, amelyeket az osztrák képviselőháznak még nem is volt alkalma tárgyalni, az osztrák kormány kezdi lassanként végrehajtani. Az 1300 czisztarna őr tartalomra számított 28 földi tartály megépítésével nemrég a nyersolajtermelők országos szövetségét, 8 más tartályával pedig egy Rilski nevű kisebb vállalkozót bíztak meg. Ezeknek a tartályoknak a megépítése több, mint 2 millió K költséget fog megemészteni, de a csővezetékekkel és a befedéssel együtt a költségek meg fogják a 3 $\frac{1}{2}$ milliót haladni. További föld- és vastartályok vállalata adása folyamatban van. Szakkörökben ezt a nagyarányú beruházást czéltalannak tartják. A most épülő állami tartályokkal együtt Galicziában 30—35.000 czisztarnát foglaló üres tartályok állnak majd rendelkezésre, a magánipar által épített rezervoárokat nem számítva. A nyersolajtermelés júliusban 16.500, augusztusban kb. 17.000 czisztarna volt, amivel szemben havonként átlag 13.000 czisztarnát tesz az elszállított mennyiség. A beraktározandó fölőleg tehát havonként 3—4000 czisztarna úgy, hogy már most egy esztendőre elég hely van a termelési fölőlegek beraktározására. A termelés jelentékeny fokozódása belátható időn belül nem várható, mert most a fűrésztévékenység jóval csekélyebb. Minthogy a termelők magától értetődőleg csak a tényleg beraktározott mennyiségek után fizetnek majd bért, a befektetett nagy költségeknek csak csekély hányada lesz kamatoztatható. Hibának tartják azt is, hogy föld- és nem vastartályokat építenek, mert az utóbbiak anyagát mindig akárhol föl lehet használni és ezeknél szétszedés esetén alig van veszteség, míg a földtartályok egészen értéktelenekké válnak. A benzintelenítő telep átadása iránt is legközelebb megindítja az osztrák kormány a tárgyalásokat a finomítók blokijával. Azt beszélik, hogy ez a telep nem felel meg czéljának és valószínűleg kb. 1 millió K-t igénylő

újabb berendezésekre lesz szükség Ennek a költségtöbbletnek a törlesztését lehetővé teendő, a finomítók azt követelik, hogy az eredetileg 5 évre kontemplált bérleti szerződést a kormány velük 10—12 évre kösse meg. *Mk.* (37.) — **Háromezer esztendőös bánya.** A világ összes kénesóbányái között a legősibb az, amelyet Kisázsia déli részében, az ősi Iconiumban, a mai Konia közelében, angol bányavállalkozók újra nyitnak. Az újranitásnak a munkálatai folyamán, nagyobb fejtőüregbe törtek be, melyben 50, jó megtartási állapotban levő emberi csontvázon kívül, agyagból készült mécseseket, kőháltákat és közszerszökeket, czinnober-érc-tömböket, faszén-halmokat, és kőcsúcsos nyilvesszökeket találtak. A bányamiveletnek a helyfekvése nyomán arra lehet igen határozott következtést vonni, hogy a talált csontvázak közetomlás folytán, 3000 évvel ezelőtt elpusztult frigiai bányamunkások maradványai. *Mh.* (17.) — **Szerb rézbánya üzembehelyezése.** A francia tőkésék birtokában levő és néhány évvel ezelőtt csődbe került rebelji rézbányát egy angol konzorcium veszi át és újra üzembe helyezi. *Mk.* (37.) — **Szénbánya Szerbiában.** Szerbiában, a valjevói kerületben levő Dragics faluban Denis Ljubó és Szuvarics Antal szénbányát nyitottak, amelyben állítólag elsőrendű barnaszén termelnek. *Mk.* (37.) — **Román petróleum-társaságok egyesülése.** Bukarestben f. hó 17-én volt a közgyűlése a *Regadul-Roman* részvénytársaságnak, amelyben elhatározták a részleges fuziót az *Astrá*-val. E célból új román részvénytársaság fog alakulni legalább 29,400,000 lei alaptőkével, amelyhez a Regadul Roman az ő Moreniában elterülő petróleumforrásaival és telepeivel és az Astra is az azon a környéken levő petróleum-területeivel, továbbá a Plojesti vidéken levő petróleum-finomító gyárakkal járul, amiért a két társaság összesen 24,400,000 lei részvényt kap az új társaságból, míg a holland-csoport a befizetett 5 millió lei készpénz fejében kap részvényeket. A Regadul Roman épügy, mint az Astra is, a morenii petróleumforrásokon kívül nem lép be az új társaságba, de közös megállapodás van arra nézve köztük, hogy petróleum-forrásaik kiaknázására kölcsönös megegyezést fognak létesíteni. *Et.* (221.)

Munkásügyek.

Munkásmozgalmak. Newyorkból táviratozzák, hogy a *Press and Steel Company* gyártelepein ismét sztrájk tört ki és a hangulat olyan elkéseredett, hogy nagy zavargások voltak. Sok ezer dolgozni akaró munkás Pittsburgban a gyárak előtt foglalt áliást és kegyetlenül bántalmazta a sztrájkolókat. A gyárakban szünetel az üzem és a vasúti forgalom is megakadt. *Et.* (221.)

Balesetek.

Bindt bányatelepen, a minap érczfejtés közben végzetes szerencsétlenség történt. Több bányamunkásra rászakadt egy hatalmas szikladarab és maga alá temette őket. Träger János és Sturz Dániel bányamunkások halálos sérülést szenvedtek s kívülök még több bányász is súlyosan megsebesült. *Bp.* (222.)

Borislávból jelentik, hogy a galicizai nyersolajszállító és beraktározó-társaság egyik föld-rezervoárja ismeretlen okból fölrobbant. A tűz átterjedt ugyane társaságnak a szomszédban levő rezervoárjaira is. A petróleum-tartók nincsenek veszedelem-

ben. — Másik boriszlávi távirat ezt mondja: Szuzsanovicében f. hó 16-án tűz támadt. A tűz gyorsan terjedt és csakhamar 350 eziszterna nyersolaj volt lángban. A mentőmunka eddig eredménytelen volt. A kár már most három-negyed millió korona. *Bp.* (220.) — A galicziai petróleumszállító-társaság telepén történt petróleumrobbanást egy munkás vigyázatlansága okozta. A tűz a nyersolajtartóktól egy kilométernyire lévő Banja Kodovszka faluban tizenegy házat elpusztított. Hír szerint száznegyven vagon nyersolaj ég. Két ember elvesztette életét és nagyon sokan megsérültek. Hnsz munkás égett sebet kapott. Éjjel sikerült a tüzet lokalizálni, de a három olajtartóban a petróleum tovább ég. — Lemberghől jelentik még: A földrezervoárok égése Bania Kodovszkában valószínűleg a munkások vigyázatlansága következtében támadt. Három rezervoár azonnal leégett. A faluban tizenkét ház égett le. A kár 300.000 korona. Emberéletben nem esett kár. Przemyslből egy gyalogszázad érkezett Bania Kodovszkába, hogy földsánczokkal megakadályozza a tűz esetleges továbbterjedését. — Boriszlávából még a következőket jelentik: 1270 vagon nyersolaj a tűz martaléka lett. Emberélet nem pusztult el. *Bp.* (221.)

Milyen idős a föld. A föld korának a meghatározására kiszámították, hogy mennyi idő kell egy, a naptól elszakadt égitestnek, míg anynyira kihül, hogy rajta szerves élet keletkezhetik és ezeknek a számításoknak az alapján a föld korát mintegy 240 millió évre becsülik. A rádium és a radioaktivitás felfedezése óta a föld korának a meghatározására új módszer is kínálkozik, amelyet Strutt angol természettudós próbált ki először. Mint a «Nature» című francia természettudományi szaklapban olvassuk, Strutt megvizsgálta a thorianit pontos heliumtartalmát, amely körülbelül kilencz köbcentimeter grammonkint. Radioaktív anyagból ekkora mennyiség helium Strutt számításai alapján csak rengeteg hosszú idő alatt állítható elő úgy, hogy a föld kora feltétlenül több, mint 240 millió év, vagy legalább is ennyi. Strutt még folytatni fogja vizsgálatait. *Et.* (175.)

TARTALOMJEGYZÉK.

Miként növelhetnők szakképzett és praktikus altiszteink számát?
 — **Prakfalvi vas- és aczélgyár.** — **Tudomány-Gyakorlat.** A szénpor veszedelemet okozó szereplése leküzdésének kérdéséhez. — **Szemle.** — **Bányamívelés.** — **Építészet.** — **Tekhnologia.** — **Közgazdaság.** — **Hírek.** *Személyi hírek.* — *Híradások.* — *Munkásügyek.* — *Balesetek.* — **Különfélék.**

☛ A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át. ☛

Lap zárása: 1909. szept. 23. du. 5 óra.

Laptulajdonos: LITSCHAUER LAJOS.

